

ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಠದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ.

ನಿಶ್ಮಿತ ಇ. ಆರ್.

ಶಾರದ ನಿಲಯ ಎಡನೀರು

ಅಂಚೆ ಎಡನೀರು,ಕಾಸರಗೋಡು 671541

9446114980

nishmithaedneer9@gmail.com

ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಠಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಮಠಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾಗಿದ್ದು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಇತರ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಆಸರೆಯಾಗಿರುವ ಮಠಗಳ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಮಠವೆಂದರೆ ಮುನಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಚಾರ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿರುವ ವಾಸಸ್ಥಳ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು ಒಂದು ಜ್ಞಾನದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಶಿಷ್ಯಂದಿರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗುರುಕುಲವು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ.

ಮಠಗಳು ಧರ್ಮ ಭೋಧನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರ, ದಾಸೋಹ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ, ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಮಹತ್ತರವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು, ರಾಜಮನೆತನಗಳು ವಿಜೃಂಭಣೆಯ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ್ದರೂ ಕೊನೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವೆಲ್ಲವು ಅಳಿದು ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಮಠ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಮಠಗಳು ಕಾಲದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಸವಾಲುಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗದೆ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಮಠಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಾಗಿದೆ. ಮಠಗಳು ಅನಾಧಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮುಂದುವರಿದು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಲು ಕಾರಣವೇ ಮಠಗಳು. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಜನತೆಗೆ ನೀಡುವ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಜನಹಿತವೇ ಮಠಗಳ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಜೊತೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಅಂಧಕಾರ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅಪನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಮಠಗಳು ಹಾಗೂ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮಠಗಳು ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲುಗಲ್ಲಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಭಾರತವು, ಸಂತರು, ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡ ದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಈ ಮಹನೀಯರ ಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ. ಅಗಣಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅಂಟಿದ ಪಿಡುಗುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು ಅನನ್ಯ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ.

ಮಠದ ಅರ್ಥ

ಮಠವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಆಶ್ರಯತಾಣವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಗುರುವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಮಠ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬಂದಿದೆ. ಮಠ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳಿದ್ದು, ಒಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಜಾಗ ಅಂತಲೂ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಠವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಅರ್ಥವಿದೆ. ಭೌದ್ಧ, ವೈದಿಕ, ಜೈನ, ಶೈವ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಮಠಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

“ಮಠ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮೂಲತಃ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮಠ-ಮಠತಿ ಎಂದರೆ ವಾಸಿಸು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಮಠ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಅರ್ಥವು ವಾಸಸ್ಥಾನ ಎಂದಿದ್ದರು ತದನಂತರ ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಇಲ್ಲವೇ ಗುರುಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಎಂದೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ”¹

ಮಠಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆ.

ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಪೂ. 5 ನೇ ಶತಮಾಷ್ಟು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಗುರುಕುಲಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಠಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ ಕ್ರಿ. ಶ. 8 ಶತಮಾನವನ್ನು ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ಪುನರುತ್ಥಾಗೊಂಡ ಕಾಲ. ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸುಧಾರಿತ ಹಿಂದೂಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಘಟಿತ ರೂಪನೀಡಲು ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕಾಲ. ಕರ್ನಾಟಕ, ಕೇರಳ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಯುಗದ ಕೆಲವು ಮಠಗಳು ವೇದಾಂತ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ 700 ರಿಂದ 1000 ಅವಧಿಯ ಕೆಲವು ಮಠಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಶೈವ ಧರ್ಮ, ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ, ಸಮರ ಕಲೆಗಳು, ಸಂಗೀತದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದವು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೂಲಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತವಾಂಗ್ ಮಠವು ಏಷ್ಯಾದ ಬಹುತ್ ಮಠವಾಗಿದ್ದು ಹಳೆಯ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಲ್ಡೆನ್ ನಾಪ್ಪೆ ಲಿಟ್ಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ತವಾಂಗ್ ಮಠವು ವಜ್ರಯಾನ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಗೆಲುಗ್ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮಠ ಪ್ರಗ್ತಾಲ್ ಮಠ ಲಡಾಖ್‌ನಲ್ಲಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಶ್ವದ ಅತ್ಯಂತ ಏಕಾಂತ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಪೂ. 5 ನೇಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲಗಳಿದ್ದವು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾನಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ನಾವು ಜೈನಮತದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

“ಕದಂಬ ದೊರೆ ಬೊಪ್ಪದೇವನು ಜೈನ ಮಠವೊಂದರ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಭೂಮಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಗಡಿ ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 10 ರಿಂದ 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು ಕಾಳಾಮುಖಿ ಶೈವಮತದ ಉನ್ನತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವು. ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಠಗಳು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ಮಠಗಳು ರಾಜಾಶ್ರಯ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.”²

ಪ್ರತೀ ಮಠದಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟದೇವತಾ ಪೂಜೆ ಇರುತ್ತದೆ. ವೀರ ಶೈವ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಗುರುಗಳ ಸಮಾಧಿ ಪೂಜೆಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ. ಶರಣರ ಪ್ರಕಾರ ಮಠದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹೀಗಿದೆ.

“ತನ್ನ ಮಠಕ್ಕೆತಾ ಬಹಡೆ ಮುನಿಸುಂಟೆ?

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ಶರಣರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ನಾನಾಗಿದ್ದ

ಕರ್ತಯ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದಡೆ ಬೇಕು ಬೇಡನ್ನೆ”³

¹ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ (2007) – ಡಾ.ಕೆ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ

²ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ – ಮಠಗಳ ಅರ್ಥವಾಪ್ತಿ – ಪ್ರಾಚೀನತೆ – ಸ್ವರೂಪ – ಕರ್ತವ್ಯ – ಡಾ. ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ – ಮಠಗಳ ಅರ್ಥವಾಪ್ತಿ – ಪ್ರಾಚೀನತೆ – ಸ್ವರೂಪ – ಕರ್ತವ್ಯ – ಡಾ. ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ

ಇಲ್ಲಿ ಮಠ- ಮನೆ -ಗ್ರಹ ಮೂರು ಶಬ್ದಗಳೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಅವೆಲ್ಲ ವಾಸದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಹಿಂದು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ದೈತ ವೇದಾಂತದ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು 13 ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಉಡುಪಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಇಪ್ಪತ್ತಾಲ್ಪ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭೌದ್ಧ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವರು ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಠಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾದುದು.

“ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಮಠಗಳ ಸ್ವರೂಪ ವೇದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪತ್ರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರುಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುರುಕುಲಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತದನಂತರ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣ ಕೃತಿಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದವೆನ್ನಬಹುದು.”⁴ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ, ಜೈನ ಶೈವ ಧರ್ಮಗಳ ಮಠಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆಯಾದರೂ ಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ವೈದಿಕ, ಜೈನ ಮಠಗಳು ಸಂಖ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಠಗಳಾಗಿವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಮಠಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಖಿಷಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ 12 ನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣರ ಆಂದೋಲನದ ನಂತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದವು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಾಲಿಮಠ, ಓದಿಸುಮಠ, ವಿರಕ್ತ ಮಠ ಎಂಬ ಮೂರು ರೀತಿಯ ಮಠಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಲಿ ಮಠ: ಸಾಲಿ ಮಠವು ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿರದೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ಮಠವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸಾಲಿ ಮಠಗಳು ಆಧುನಿಕ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಓದು-ಬರಹ, ಗಣಿತ ಕಲಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಸಾಲಿ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಓಲೆ, ಕಂಬಳಿ, ಕಂತೆ ತಯಾರಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಲಿ ಮಠವನ್ನು ಹೋಲುವ ಕೆಲವು ಮಠಗಳು ಗವಿಮಠ, ಗಚ್ಚಿನ ಮಠ, ಗದ್ದಗಿ ಮಠ, ಹೇಮಗಿರಿ ಮಠ, ಡಂಬಳ ಮಠ, ನಾಗನೂರು ಮಠ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿವೆ.

ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ ಡಂಬಳ: ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠವನ್ನು 15 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದ ಶಿವಯೋಗಿ ಸೂರ್ಯ ಶ್ರೀ ಯಡೆಯೂರು ತೋಂಟದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿಗಳ ನೇರ ವಾರಸುದಾರಿಕೆಯ ಮಠವಾಗಿದ್ದು; ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಮಠ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದು “ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಮಠದ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ಜನಪರ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಪರವಾದ ಜಾತ್ಯೋತ್ಸವ ಮೂಲಕ ಅರಿವು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿದೆ.

ಗವಿಮಠ: ಗವಿ ಮಠಕ್ಕೆ 800 ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದ್ದು, ಮಠದ ಮೊದಲ ಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀ ರುದ್ರಮುನಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೀರ ಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದವರು. ಈ ಮಠದ ಐತಿಹ್ಯವೆಂದರೆ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿ. ಶ. 1086 ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಶಿಯ ಜಂಗಮವಾಡಿಯಿಂದ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದ ರುದ್ರಮುನಿ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಕೊಪ್ಪಳದ

⁴ಕರ್ನಾಟಕ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ (2007) – ಡಾ. ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ

ಪೂರ್ವ ಬೆಟ್ಟದಗವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು. ಇವರು ನೆಲೆಸಿದ ಸ್ಥಳವೇ ಗವಿಮಠವಾಯಿತು. 11 ನೇ ಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಗವಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪವಾಡ ಪುರುಷರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಸ್ತುತ 18 ನೇ ಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀ ಅಭಿನವ ಗವಿಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮಠವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಠದಜಾತ್ಯಾ ದಿನದಂದು “ಬಾಲವಿವಾಹ” ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಓದಿಸು ಮಠ: ಸಾಲಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಸಾಲಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಓದಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೆ ಓದಿಸುವ ಮಠಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾದವು. ಓದಿಸು ಮಠಗಳನ್ನು ಉದಾಸಿ ಮಠಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹಿರೇ ಮಠಗಳು ಓದಿಸು ಮಠಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದವು.

ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. “ಓದಿಸುವ ಬಿದರ ಹಳ್ಳಿಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮುಂಗಿಯ ಬರುಹದ ಮಲ್ಲಪ್ಪದೇವರ ಹಸ್ತಾಂತರ.

ಈ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದವರು ಯಾರುಯೆಂದರೆ ಶಿಂತ ಕೇಲೂರ ಓದಿಸೂ ಮಠದ ಮುದ್ದು ಸಂಗಪ್ಪಗಳ ತನೂದ್ಧವರಾದ ಗುರುಪಾಯನವರು ತಮ್ಮ ಸುಹಸ್ತದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದರು.”⁵ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಓದಿಸು ಮಠಗಳ ಗುರುಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ವಿರಕ್ತ ಮಠಗಳು: ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಂಗವಕಾಶಗಳನ್ನು ಈ ವಿರಕ್ತ ಮಠಗಳು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಸವಣ್ಣ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತ ಮಠಗಳು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮಠ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿರಕ್ತ ಮಠಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿವೆ.

ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮಠ: ಕಾಯಕಯೋಗಿ, ತ್ರಿವಿಧದಾಸೋಹಿ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಶ್ರೀಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದ ತುಮಕೂರಿನ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮಠಕ್ಕೆ ಅದರದೇ ಆದ ಸುವರ್ಣ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. 14 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಮಠ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಶ್ರೀ ಗೋಶಾಲ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಠ ವೀರಶೈವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ವಿರಕ್ತ ಮಠವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಹರವನ ಹಳ್ಳಿ ಗೋಶಾಲ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹದಿನೈದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಹದಿನೈದನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರಂಜನಜಗದ್ಗುರುನ ಪೀಠಾಚಾರ್ಯ ಆಗಿದ್ದರು. ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಅಧ್ಯಯನ, ಧ್ಯಾನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ 101 ಗುಹೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು.

1917 ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಉಚಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಸುಮಾರು 60 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಿಲಯ ಇಂದು ಸುಮಾರು 10 ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

⁵ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ (2007) – ಡಾ. ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ

ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಠ: ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಡೂರು ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಠವಿದೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಒಂದು ಪರಂಪರೆ ಇದೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಹಳ ವಿಶೇಷವಾದ ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು, ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮ ಈ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ. ಸಂಡೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮೂಲಮಠದಲ್ಲಿ 1920ರ ನಂತರ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಪ್ರಭುದೇವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಠದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಮುಡಿಪಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ, ಮತಗಳ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದು, ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ತಾವೇ 18 ಎಕರೆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಮಾಡಿ ಇತರರಿಗೆ ಆದರ್ಶನೀಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಧಕರಿಗೆ ಬಸವ ಬೆಳಕು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಗಳು ಈ ಮೂಲಕ ಮಠದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಠದ ಭಕ್ತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣೀಕರ್ತರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮಠಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ: ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಎನಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಲವಿವೆ. ಗುಡಿಗೋಪುರ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ, ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು, ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳ ಸಮೂಹ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದುಗೂಡಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಮಠಗಳು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಾನವ ಜೀವನದ ಸಂಘಟನೆಗಾಗಿ ಇಂದಿನ ಅನೇಕ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಠಗಳು ದುಡಿಯುತ್ತಲಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. 12 ನೇ ಶತಮಾದ ಪಾಯವರ್ಣಿ ಎಂಬ ಕವಿ ಜ್ಞಾನ ಚಂದ್ರಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಶ್ರವಣ ಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲಕರ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

“ಕಡಿತ ಹಲಗೆ ಬಳಹ ವೋಲೆ ಕಂಠವ
ಪಿಡಿದು ಹಸ್ತದಿ ವಿನೋದದಲಿ
ಸಡಗರದಿಂದ ಮಠಕ್ಕೆ ಪೋಪ ಕುವರರ
ವೃಂದವ ಕಂಡಳ ಚದುರೆ.”⁶

ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ, ಅಭಯ, ಬೈಷಜ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ದಾನಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳು ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನ- ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾಜಾತಿ, ಪಂಗಡದವರು ಮಠಗಳಿಗೆ ಬರಬಹುದು. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಬೇಧ-ಭಾವ ಮಾಡದೆ ಎಲ್ಲರು ಒಂದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಠಗಳು ಸಾರಿದ್ದವು.

⁶ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ (2007) – ಡಾ. ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ

ಮಠಗಳಿಂದಲೇ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಉಳಿದಿರುವುದು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಮಠಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಅಶನ-ವಸನ, ಆರೋಗ್ಯ ಇವುಗಳು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಾದವನಿಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಇರಲೇ ಬೇಕಾದದ್ದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಮಠಗಳು ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದುಡಿದವು. ಮಠಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೇ ಜನರ ಬೇಕು ಬೇಡಗಳ ಕಡೆಗಮನ ಕೊಡುವಂತದ್ದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವುದರ ಕಡೆಗೂ ಗಮನ ಹರಿಸಿದೆ.

ಇಂದಿನಂತೆ ಸರ್ಕಾರದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭ ಮಠಗಳು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವು ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಪೀಠವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ನಂತರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮಠಗಳು ಅನ್ನದಾಸೋಹ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದಾಸೋಹವೆಂಬ ಎರಡು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿದರು. ಒಂದು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬುದ್ಧಿ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದು ಅರಿತು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಮಠಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಓದಿಸೋ ಮಠ, ವಿರಕ್ತ ಮಠ, ಸಾಲಿ ಮಠ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದವು. ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಹಲವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಾಗಲಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳನ್ನು, ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಗೌರವಿಸುವಂತದ್ದು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷವಾದುದು.

ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೆನಿಸಿದ ಮಠದ ಪರಂಪರೆಗಳು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಾಮದ ಅಥವಾ ಆ ನಾಡಿನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತನ್ನದೆಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾ ಮುನ್ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆಧುನಿಕತೆಯಲ್ಲೂ ಮಠದ ಪರಂಪರೆಯು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ. ತಾನು ಬೆಲೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ಇತರರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಈ ಮಠದ ಪರಂಪರೆಗಳು ಇಂದಿನ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥ

1. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ (2007) – ಡಾ. ಕೆ ರವೀಂದ್ರನಾಥ